

MİKRO KAMUSAL ALANDA YIKICI CEMAATLEŞME: YOUTUBE SOKAK RÖPORTAJLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Şirvan ÖNCE ÇOLAK** & Haldun NARMANLIOĞLU***

Öz

Bu çalışmada, sosyal medyanın mikro kamusal alan potansiyeli ve Richard Sennett'in "yıkıcı cemaatleşme" kavramının kamusal alandaki yansımaları incelenmiştir. Araştırma, son yıllarda popüler olan Youtube kanallarında bulunan sokak röportajlarındaki kamusal tartışmaların incelenmesine dayanmaktadır. Araştırmada maksimum varyasyon örnekleme yöntemi kullanılarak, farklı abone sayılarına sahip kanallar seçilmiştir. Veri analizinde tımdengelimli kodlama yöntemi benimsenmiş ve Sennett'in "yıkıcı cemaatleşme" kavramına dayalı kategoriler (kolektif eylem, kişisel temsil, ortak kişilik, politik dil, kampını belli etme ve ortak düşman) kullanılarak içerikler analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal medyanın mikro kamusal alan yaratma potansiyeli ile bu platformlarda yıkıcı cemaatleşme olgusunun bir paradoks oluşturduğu tespit edilmiştir. İnsanların bir araya geldiği röportajlar, yerel söylemsel bir mikro kamusal alan yaratma potansiyeline sahipken, çoğu zaman kişisel duyguların ve ötekileştirmenin hakim olduğu bir yıkıcı cemaatleşme ortamına dönüşmüştür. Katılımcılar, kamusal sorunları rasyonel bir şekilde tartışmak yerine, ötekini suçlama, lider figürlerine odaklanma ve ortak düşman yaratma eğilimi göstermiştir. Bu durum, eleştirel akıl yerine kişisel çıkarların ve duyguların kamusal tartışmalara hakim olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, sosyal medya platformları, mikro kamusal alan yaratma potansiyeline sahip olsa da, yıkıcı cemaatleşme olgusu bu potansiyeli büyük ölçüde zayıflatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Yıkıcı Cemaatleşme, Mikro Kamusal Alan, Sokak Röportajları.

* Bu makale Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilişim Anabilim Dalı'nda hazırlanan "Sosyal Medyada Mikro Kamusal Alanın Üretimi: Sokak Röportajları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinin bulgularına dayanmaktadır.

**Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bilişim Programı, sirvanonce@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4691-7856>

***Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bilişim Programı, haldun.narmanlioglu@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5137-8407>

DESTRUCTIVE GEMEINSCHAFT IN MICRO PUBLIC SPHERE: A STUDY ON YOUTUBE STREET INTERVIEWS

Abstract

This study investigates the potential of micro public spheres on social media, drawing on Richard Sennett's concept of "destructive gemeinschaft." It examines public issue discussions from popular street interview channels on YouTube. Using maximum variation sampling, channels with different subscriber counts were selected. The data were analyzed through deductive coding based on categories derived from "destructive gemeinschaft": collective action, personal representation, common personality, political language, showing one's camp, and the common enemy. The results reveal a paradox: while these gatherings hold the potential to create a local, discursive micro-public sphere, they often devolve into a destructive communitarian environment. This environment is dominated by personal feelings and othering, where participants tend to blame others, focus on leadership figures, and create common enemies rather than engage in rational debate. Consequently, public discussions are governed by personal interests and emotions instead of critical reason. In conclusion, although social media can foster micro public spheres, the pervasive phenomenon of destructive gemeinschaft significantly weakens this potential.

Keywords: Public Sphere, Destructive Gemeinschaft, Micro Public Sphere, Street Interviews.

Giriş

Özellikle batı toplumlarını inceleyerek kavramı geliştiren Jurgen Habermas'tan itibaren sosyal bilimler alanında önemli bir tartışma konusu olan kamusal alan, insanın kamusal yönünün çöküşünü ele alan Richard Sennett'e kadar birçok farklı düşünür tarafından tartışılmıştır. Gelişen iletişim teknolojileri ve özellikle internet kamusal alan tartışmalarına farklı bir boyut kazandırmıştır. Hatta son yıllarda sosyal medya platformlarının bu tartışmaların başat nesnesi haline geldiği söylenebilir. Sosyal medya mecralarının kamusal alan oluşturup oluşturmadığı ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Kimi araştırmacılara göre sosyal medya kamusal alan oluştururken farklı görüşler bu mecraların ekonomi politik özelliklerinden dolayı kamusal alan oluşturma potansiyellerine eleştirel yaklaşmaktadır (Krekt, 2024). Bu iki karşıt görüşün dışında sosyal medya mecralarının klasik kamusal alan dışında mikro kamusal alan oluşturabileceği yönünde yaklaşımlar da bulunmaktadır (Papacharissi, 2002; Dursun ve Yıldız, 2020).

Klasik medya araçları büyük şirketler ve medya profesyonelleri tarafından üretilen içeriklerle doluyken yeni medya herkese açık özelliğiyle görece eşitleştirici bir karaktere sahiptir. Özellikle son yıllarda amatör yapımcılar tarafından bu platformlarda kamusal tartışmaları temel alan içerikler üretilmektedir. Söz konusu içeriklerin iletişim yönü ve biçimi, kamusal alan teorileri arasındaki yeri önemli bir inceleme konusu olarak

belirmektedir. Bu tür içerikler özellikle son yıllarda politik kutuplaşmanın da etkisiyle toplumsal diyalog yerine ayrışmaya neden olduğu gerekçesiyle gerek akademik yazında gerek popüler ana akım medya dilinde eleştirilmektedir.

Bu çalışmanın konusunu da kamusal tartışmaları “sokağa taşıyan” Youtube içerikleri oluşturmaktadır. Popüler söylemde “sokak röportajları” olarak bilinen içeriklerin iletişim biçimleri ve yönleri, kamusal alan literatürü doğrultusunda inceleme konusu yapılmıştır. Bu amaçla Richard Sennett’in, insanın bir topluluk içerisinde yer alma uğruna katı ve dışlayıcı tavır ve davranışlarıyla karakterize ettiği “yıkıcı cemaatleşme” (destructive gemeinschaft) kavramı temel alınmıştır. Sokak röportajları yoluyla kamusal tartışma içerikleri üreten popüler Youtube kanalları incelenerek içerik analizi yoluyla “yıkıcı cemaatleşme” kavramı çerçevesinde yorumlanmıştır.

1. KAMUSAL ALAN

Ercins’e göre kamusal alan, sosyal devlet ve insan hakları düzleminde birçok toplumsal getiri elde edilmesinde büyük rol oynamış, çağdaş sosyal düşüncenin temel kavramlarından biridir (Ercins, 2013, s. 298). Kökleri Antik Yunan’a kadar götürülebilen kamusal alan kavramı (Çalışkan, 2014) Alman sosyolog Jurgen Habermas tarafından “Kamusallığın Yapısal Dönüşümü” isimli eserinde kavramlaştırılmıştır. Habermas’ın yanı sıra bu konuda çalışanların başında Hannah Arendt, Richard Sennett, Nancy Fraser, Michael Warner gibi birçok düşünür yer almaktadır.

Habermas’a göre kamu kelimesi etimolojik olarak Almanca’da çok eskiden bu yana kullanılan kamusal sıfatından gelmektedir. Fakat bu kelime ancak 18. yüzyıl itibarıyla “publicité” ve “publicity” kelimelerinden yola çıkılarak kullanılmaya başlanmıştır. Alman düşünür, kamu kelimesinin burjuva toplumuna ait olduğunu da ifade etmektedir. (Habermas, 2021, s. 59).

Habermas, kamusal alanı, kamu çıkarını ilgilendiren konularda özel kişilerin konuşma ve tartışma alanı olarak tanımlamaktadır (Goodsell, 2003). Kamusal alan kavramıyla öncelikle kamuoyu kastedilmektedir. Söz konusu alana bütün vatandaşların ulaşması garanti altına alınmıştır. Özel fertlerin toplumsal bir bütün oluşturarak bir araya geldikleri her konuşma durumunda, kamusal alanın parçaları ortaya çıkmaya başlar. Bu türden bir arada olma durumundaki fertlerin etkinlikleri ne özel hayata dair tutum ve davranışlara ne de kanuna bağlı bürokrasinin sergiledikleri davranışa benzer. Vatandaşlar sadece herkesi ilgilendiren konular etrafında toplanma ve fikirlerini belirtme özgürlükleri teminat altına alınmış halde konuşup tartıştıklarında kamusal bir gövde oluşturmuş olurlar (Habermas, 2004).

Kejanlıoğlu’na (2004, s. 691) göre kimsenin dışlanmadığı, bağımsız bireylerin eşit biçimde katıldığı eleştirel ve aynı zamanda rasyonel bir tartışma ortamında kamuoyu gelişebilir. Sürecin sonunda uzlaşa bulunmaktadır. Kamusal alan hem özel şahısların şahsi çıkarlarından hem de kamu otoritesinin etkisinden uzak bir biçimde gerçekleşir.

Fraser'a göre de kamusal alan, yurttaşların ortak meseleleri hakkında tartıştıkları alandır. Söylemsel etkileşimin kurumsallaştığı bu alanın kavramsal olarak devletten farklı olduğunu ve prensip olarak devletin eleştirildiği söylemlerin üretildiği bir alan olduğunu vurgulamaktadır (Fraser, 1990, s. 57). Kamusal alandan ve kamusal alana katılımdan bahsederken Fraser, Habermas'ı kamusal alanı sadece burjuvazinin oluşturduğu liberal bir alan ve kavram olmadığını söyleyerek eleştirir. Habermas'ın liberal olmayan, burjuva olmayan, rakip kamusal alanları incelemeyi başaramadığını ifade eder.

Warner ise (2002, ss. 49-51), kamuya daha farklı bir perspektiften bakmaktadır. Ona göre kamu, söylemin kendisinden başka hiçbir şey tarafından organize edilmeyen bir söylem alanıdır yani *ototeliktir*. Warner kamu kavramına ait bir tür tuhaflığın gözden kaçırıldığını söyler. Bu tuhaflığın burjuvazi söyleminin kamunun potansiyel olarak numaralandırılabilir insanlardan oluşmasına dayalı varsayımından kaynaklandığını ifade eder. Warner'a göre kamu, pratikte halk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu görünüme aldanmak kolaydır. Kamusal alanın bulanık kullanımında bile, kamu hiçbir zaman yalnızca bir insan topluluğu ya da var olan kişilerin toplamı değildir. Kamuyu devlet dışında bir şeyin organize etmesi gerekmektedir.

Richard Sennett ise (2013, ss. 32-33) “Kamusal İnsanın Çöküşü” eserinde kamu ve kamusal alan tanımlamalarına, bu kavramların tarihsel kullanımına yer vermektedir. Burada kamu kavramının toplumun ortak çıkarları ile bir tutularak kullanıldığını ifade etmektedir.

1.1. Kamusal Alanın Çöküşü ve Yıkıcı Cemaatleşme

Kamusal İnsanın Çöküşü adlı çalışmasında Richard Sennett (2013, ss. 31-32), kamusal alanın çöküşünü kapitalist, seküler, kentli kültürün oluşmasına bağlamaktadır. Sennett'e göre dengesini kaybetmiş ve içi boşalmış kamusal alan bu çöküşün belirtileri arasında yer almaktadır. Modernizmle tanımlanabilecek yeni şehir kültürü, kamusal konularda ifade etmenin yerine daha özel ve daha boş olan yeni bir hayatı koymaktadır. Sennett (2013, s. 36), kamusal alandaki değişimleri incelerken 18. yüzyılın sonunda ulusal sanayi kapitalizminin yükselmesiyle birlikte kamusal ve özel olana dair düşüncelerde temel bir değişimin başladığını söylemektedir:

“Bu değişimde rol oynayan üç etken vardı. Birincisi, büyük şehirdeki kamusal yaşam ile 19. yüzyıl sanayi kapitalizmi arasındaki ikili ilişkiydi. İkincisi, 19. yüzyıldan başlayarak, insanların yabancıyı ve bilinmeyeni yorumlama tarzını etkileyen yeni bir sekülerizm anlayışının oluşturulmasıydı. Üçüncüsü ise ancient regime'de bizzat kamusal yaşamın yapısından gelen ve sonraları bir zayıflık haline dönüşmüş bir güçtü. Bu güç, kamusal yaşamın 18. yüzyılın sonunda ortaya çıkan politik ve toplumsal kargaşanın ağırlığı altında aniden ölmediği anlamına geliyordu.

Kamusal coğrafya, görünürde sapsağlam, aslında içten değişime uğrayarak 19. yüzyıla uzandı. Bu miras, sekülerizmin ve kapitalizmin yeni güçlerini, onların da kendisini etkilediği kadar etkiledi.”

Sennett’e (2013, s. 36) göre 19. yüzyılın sanayi kapitalizmi ile kalabalıklaşan şehirler, değişen ekonomik düzen zamanla kamunun denetimini zor bir hale getirince insanlar bu düzensizlikten kendini koruma çabasıyla aile yaşantısına yönelmiştir. Böylece özel alanın merkezinden çıkan aile ideal biçimde tasavvur edilmiş bir limana dönüştürülmüştür. Sennett, erken kapitalist dönemin yol açtığı toplumsal değişimlerin kamusal olanı ve kamusal alanı değersiz, içi boş bir hale getirdiğini ve aile kurumunun bu boşluktan kaçmak için bir sığınak haline geldiğini ifade eder. Sennett’e göre özel alan ailenin idealleştirilmesiyle yaratılmış bir sığınak niteliğini taşıırken kamusal alan da artık ahlaki ihlallerin ortaya çıktığı, saygınlık kurallarının kırılabildiği, bir anlamda aileden özgürleşilebilen, örneğin ailenin ahlaki kuralları çerçevesinde yapılamayacak bir evlilik dışı ilişkinin yaşanabildiği ve tüm bunların hoş görüldüğü (en azından o dönemin erkekleri için) bir alandır.

“Aile, toplumun saldırdığı dehşetten kaçışın bir sığınağı haline geldikçe, adım adım büyük şehirlerdeki kamusal alana değer biçmek için kullanılan bir ahlaki kıstas haline de geldi. İnsanlar, aile ilişkilerini bir ölçüt olarak kullanarak, kamusal alanı, Aydınlanma çağına olduğu gibi sınırlı bir toplumsal ilişkiler kümesi gibi görmek yerine, kamusal yaşamı ahlaki bakımdan sefil bir yaşam olarak görmeye başladılar. Mahremiyet ve istikrar ailede bütünleşmiş görünüyordu. Bu ideal düzen karşısında kamusal düzenin meşruluğu tartışma konusu oldu”(Sennett, 2013, s. 36).

Kamusallığın çöküşünü mahremiyet ideolojisine (mahrem toplum) bağlayan Sennett (2013), bu çöküş teorisini iki önemli nosyon ile açıklamaktadır. Bu çöküş neden olan mahrem toplum narsisizm ve yıkıcı *gemeinschaft* olmak üzere iki ilke temelinde kurulmaktadır. Bu çalışmada üzerinde durulacak yıkıcı *gemeinschaft* kavramı ise mahrem toplumun cemaate yaptığı güçlü vurgudan ileri gelmektedir. Cemaat kavramını, Ferdinand Tönnies’in *Gemeinschaft* ve *Gesellschaft* dikotomisinden alıntılaman Sennett, kendilerini bir bütün olarak gören bütün toplulukları cemaat olarak tarif etmiştir. Cemaat kimliği ise, olağanüstü durumlarda sosyal birlikteliğin tehdit altına girmesi halinde oluşmaktadır. Bu yakınlığın getirdiği topluluk duygusu ise ortak eylemin yarattığı birlikten ve paylaşılan bir kolektif benlikten doğmaktadır. Ancak kamusal hayatın çöküşü ile ortak eylem ile kolektif kimlik arasında bulunan irtibat da sona ermektedir. Bu noktada toplumsal yaşamı kişisel imgelerle düşünmeye başlayan bu cemaatin yapmaya başladığı şey ancak fantezi ile yaşatılabilecek ortak bir kişilik duygusu yaratmaktır. Bu ortak fanteziler etrafında ortaya çıkan kolektif bir kişiliği olan topluluk şartlarında kişilik antisosyal bir niteliğe büründüğü için

kolektif kişilik ortak eylem yürütemeyecek hale gelmiştir. Artık cemaat, yapabildiği tek etkinlik arınma olan, kolektif eylem yerine kolektif varlığın temel olduğu bir olguya dönüşmüştür. Bu grubun yapabildiği tek kolektif eylem ise kendilerine benzemeyenlerin, farklı olan ve farklı düşünenlerin reddedildiği dışlandığı ve cezalandırıldığı arınma etkinliğidir. Bu durum yıkıcı cemaatleşmenin (yıkıcı gemeinschaft) bir sonucudur. Sennet argümanını oluştururken ünlü Yüzbaşı Dreyfus davasını temel almaktadır:

“Bir subay olan Yahudi Yüzbaşı Alfred Dreyfus, Fransa’ya karşı İtalyanlar ve Almanlar adına casusluk mu yapıyordu? Eğer yapmadıysa, onun casus olduğunu ortaya atanlar kimlerdi ve bunu neden yapmışlardı? Bu öykünün her aşamasında bulgular açığa çıktıkça, kanıtın anlamıyla ilintili bir çatışma da ortaya çıkıyordu. Dava uzadıkça, davaya bulaşan taraflar kanıtların casusluk eylemine ilişkin neler söylediğiyle giderek daha az ilgilenirken, bu kanıtları daha çok çatışan iki cemaati tanımlamakta kullanmaya başladılar. Belirli bir anda yollar kesişir ve artık casus hikayesi cepheleşme yoluyla cemaat oluşturmak için cephane olmaktan başka bir şey değildir” (Sennett, 2013, s. 311).

Sennett’in tarifinde yıkıcı cemaatleşme ötekini dışlanmasına dayalı olan bağlılıktır. Yüzbaşı Dreyfus hakkındaki kamusal tartışmaları özellikle yazılı basın üzerinden inceleyen Sennett’e göre yıkıcı cemaatte öncelikle kişinin kendisini tanımlaması, daha sonra bu tanım çerçevesine girmeyen yani dışarıda kalanlardan arınılması gerekmektedir. Eleştirel ve rasyonel olmayan bir tartışma ortamındaki dışlayıcılık ve reddedicilik iletişim ortamının aslında sağlıklı işlemediğini göstermektedir (Narmanlıoğlu, 2010, s. 56).

Sennett’in Yüzbaşı Dreyfus davasının eleştirisi üzerinden Türkiye’de yaşanan Albay Dursun Çiçek olayı ile ilgili dijital haber sitelerinde yazılan yorumları karşılaştırmalı bir şekilde inceleyen Narmanlıoğlu’na (2010) göre, insanlar yorum köşelerini “kimliği kurma alanları” olarak kullanmaktadır:

“Katı dışlayıcılık, komplo teorileri, ‘ötekini’ açığa çıkarma ve dışlama, kendini bir gruba bağlı hisseden kullanıcının kimliğini kurarken başvurduğu dinamikler olarak belirmektedir. Yeni iletişim ortamının yabancılarla olan zayıf bağları yeniden kurma potansiyeli, önemli siyasi konularda ‘ait olma/dışlama’ gerilimine feda edilmiştir. Araştırma göstermiştir ki, karşıt görüşlerdeki kişiler internet iletişimi vasıtasıyla ötekilerle ilişkilerini düzenlemek yerine ‘yıkıcı gemeinschaft’ın dili aracılığıyla ‘kim olduklarını’ ilan etme imkânından yararlanmaktadır” (Narmanlıoğlu, 2010, s. 56).

Öte yandan Habermas da kamusal alanın çöküşü için 19. yy’ın sonlarını işaret etmiştir. Habermas (2021, ss. 276-291), işlevi itibarıyla politik kamunun bir ön şekli olan edebi kamunun yerini özel alanın aldığını dile getirmektedir. 19. yüzyılın ortalarından beri akıl yürüten bir özne olan kamusal topluluğu bir

arada tutan kurumların sarsılmasıyla edebilikten uzaklaştırılmış bir sözde kamusal ile özel olmaktan çıkarılmış alenileştirilmiş bir mahremiyet alanının ortaya çıktığını savunan Habermas bu çöküşü kapitalizm ile kitle iletişim araçlarının yarattığını savunmaktadır.

2. YENİ MEDYA VE KAMUSAL ALAN

Geleneksel medyanın tek yönlü, sınırlı etkileşim yapısının yerini alan yeni medya, sınırsız etkileşimin çok yönlü iletişim ile birleştiği bir ortam sunmaktadır. Dolayısıyla geleneksel medyanın pasif, yoğun enformasyona maruz bırakılan ve geri bildirim şansının kısıtlı olduğu ‘seyirci’ kitlesinin yerini çeşitli platformlar aracılığıyla tepkisini, düşüncelerini belirtme şansı olan, anında feedback verebilen, teknolojiyi aktif kullanan bir ‘kullanıcı’ kitlesi almıştır. Yeni medya döneminde insanlar bilginin hem tüketicisi hem üreticisi durumundadır (Güngör, 2020, s. 141). Bu etkinlik ise çoğunlukla sosyal medya platformları ile mümkün olmaktadır. Kullanıcıların özellikle aktif olarak kullandıkları Instagram, Twitter (X), Facebook, Youtube, TikTok gibi sosyal medya platformları çok yönlü etkileşime izin veren yapısıyla kamusal alan yaratma potansiyelini de barındırmaktadır. Kullanıcılar antik Yunan döneminde olduğu gibi bir meydana bir araya gelmek yerine bugün sosyal medya platformlarında buluşma şansını yakalamaktadır. Dursun ve Yıldız, sosyal ağların tipik olarak Habermasçı kamusal alanın tüm özelliklerini taşımasa da bu konuda önemli gelişmeler gösterdiğini belirterek sosyal medya platformlarının yarı da olsa kamusal alan olabileceğini ifade etmektedir (Dursun ve Yıldız, 2020, s. 292).

Öte yandan diğer birçok araştırmacı, sosyal medya meclarının kamusal alanı yeniden canlandığı fikrini eleştirmiştir. İnternetin bilgiye sınırsız erişimi sağlayamaması, eşit erişim imkanlarının bulunmaması, özellikle sosyal medya meclarlarının kurumsal etkiden muaf olmaması bu eleştirilerin başında gelmektedir. (Kruse vd., 2018, s. 3). Yani her ne kadar çevrimiçi olarak daha fazla katılım mümkün gibi görünse de bilgiye erişim daha kolay gibi algılanıyor olsa da sosyal medyanın herkese açık, kamusal olma potansiyeli tartışmalıdır.

Papacharissi’ye göre (2002, ss. 14-15) internet ve sosyal medya platformları tıpkı 17. ve 18. yy. burjuva kamusal alanı gibi yine küçük bir kesim tarafından erişilebilir bir noktadadır. Söylemin kısıtlı gruplar tarafından domine edilmesi, bu platformları -her ne kadar kamusal gibi görünse de- kamusal alan oluşturmaktan uzaklaştırmaktadır. Ayrıca, bu teknolojilerin siyasi alana katılımı daha kolay hale getiriyor gibi görünmesine rağmen bunun garantisi bulunmamaktadır. Çünkü internette bulunan tüm bilgiler demokratik olmayabilir veya demokrasiyi teşvik etmeyebilir.

Sosyal medya platformlarının elitist olduğu iddiasını ve yine sınırlı bir kitlenin söylemsel tekelinde olduğu fikrini Krekt (2024, s. 19), farklı bir bakış açısıyla dile getirmektedir. Krekt, tıpkı geleneksel medyada olduğu gibi günümüz sosyal medyasının da ana akım platformları olduğunu

savunmaktadır. Twitter, Youtube, Facebook, Instagram ve TikTok gibi ana akım olarak kategorize ettiği bu platformlar da kendi elitist kamusal alanını yaratmaktadır. Bunu da dijital alanın karakterize ettiği ve yeni bir asalet biçimi olan şöhret yoluyla yapmaktadır. Ona göre internet elitleri, geçmişteki soyluların sahip olduğu geleneksel unsurlara sahip değil; çünkü onların mutlaka belirli ailelerden gelmeleri ya da belirli zenginliklere sahip olmaları gerekmemektedir. Burada önemli olan şöhret ya da sosyal statüdür. Kişiler, sosyal medyada ne kadar şöhret sahibi olursa, o kadar itibar görmektedir. Bu kişilerden, herhangi bir özel vasıfları olmaksızın, kamusal alandaki tartışmalara katılmaları istenmektedir. Bu kamusal alanın gerçekten yoksullaştırılmış bir versiyonudur. Burada kamusal alanın demokratik potansiyeli çok kısıtlıdır. İnsanların kamuya açık bir tartışmaya, bildikleriyle veya argümanlarıyla katkıda bulunabileceklerine göre değil, internetteki statülerine göre katılım sağlamalarının antidemokratik, hatta neredeyse aristokratik olduğunu savunmaktadır. Krekt'e göre insanların sosyal medyada popüler olmasının nedenleri de çoğu zaman kendilerinden konuşmaları istenen konularla çok az alakalıdır. Dolayısıyla burada önemli olan ve mevcut kamusal alanın başarısız olduğu nokta, demokratik potansiyeline ulaşamamasıdır. Günümüz sosyal medyasında, bir fikrin değeri kimin söylediğine bağlı olarak önemsenmektedir. Bu durum, insanların statülerine göre yargılandığı, fikirlerin ise arka plana atıldığı adaletsiz bir ortam yaratmaktadır. Sonuçta, içerikten çok, içeriği üreten kişinin sosyal kimliği önem kazanmaktadır.

Krekt'in de belirttiği gibi sosyal medya platformları kamusal alan yaratılmasına imkan tanısa da bir kamusalılık ve kamuoyu yaratma tarafında eksik ve kusurlu kalmaktadır ve mevcut durumda kamusal alanın demokratik potansiyeli sınırlıdır.

Şener'e göre yeni medya, bir yanıyla kapitalizmin kurumlarının toplumsal dokuya işlediği, diğer yandan sosyal düzen içerisindeki birey ya da grupların kendilerini ifade ettikleri bir alandır. Yeni medya hem çevrimiçi ağlar üzerinde örgütlenerek toplumsal olan ilişkileri globalize ederken diğer yandan kapitalist ilişkilerin, kurumların ve üretim koşullarının güdülediği bir ortamdır. Kullananları etkin bir hale getirip içeriklerin denetim altına alınmasını zorlaştırarak alternatif bakış, duruş, ifade ve iletişim şekillerine imkan sunarak göreceli de olsa özgür bir ortam yaratmaktadır. İnternet aracılığıyla bir araya gelen belli konu ve tema etrafına toplanan birey veya gruplar bu ortamın sosyal çeşitliliğini ortaya koymaktadır (Şener, 2006, ss. 60-61). Şener'in internet için vurguladığı tüm noktaları bugün sosyal medya platformları için de geçerli sayabiliriz. Sosyal medya platformları bir yandan güdümlü belli bir "elit" kitlenin elinde kamusal söylemi, kamusalılığı kontrol ederken bir yandan da erişim kolaylığı, erişebilenlerin fikirlerini istediği gibi beyan etme olanağı gibi fırsatları nedeniyle kamusalılığın oluşumuna sınırlı da olsa mekan sağlayan bir potansiyel barındırmaktadır.

2.1. Mikro Kamusal Alan

McCallum (2011), mikro kamusal alanları incelediği çalışmasında bir kamusal alanın kamusal alan sayılabilmesi için gereken bir ölçütün varlığını tartışmaya açmıştır:

“Bir kamusal alanın kamusal sayılabilmesi için ne kadar büyük olması gerekir? Peki onu bu şekilde tanımlamamızı sağlayacak koşullar ve özellikler nelerdir? Daha önceki tartışmalardan Habermas'ın kamusal alanı, her ne kadar kahvehanelerde toplanan küçük gruplardan oluşsa da bütün bir ulusun kamuoyunu doğru bir şekilde temsil edebilecek büyük ölçekli bir faaliyet olarak gördüğü açıkça görülüyor. Ulusötesi kamusal alanla ilgili önceki tartışma, bunun aşırı derecede sınırlayıcı olabileceğini öne sürüyor. Ancak aynı zamanda, madun karşı-kamuların mantığı kabul edildiğinde, böyle bir kamuoyunun ne kadar küçük olabileceğinin bir sınırı yok gibi görünüyor” (McCallum, 2011, s. 178).

John Keane (2014, ss. 225-230), “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümleri” adlı çalışmasında kamusal alana kendi perspektifinden bir tanım getirerek bu kavramı yapısal anlamda mikro, mezo ve makro kamusal alanlar olmak üzere üç ayrı kategoride incelemiştir. Keane, mikro kamusal alanı yerellik özelliğinden yola çıkarak tanımlamıştır. Kahvehaneler, kasaba toplantıları, edebiyat matinerleri gibi erken dönem kamusal alanlarının yerini alan yerel mekanların mikro kamusal alanlar olduğunu ifade etmektedir. Ona göre mikro kamusal alanlar günümüz toplumsal hareketlerinin başat özelliklerinden biridir. Mezo (orta çapta) kamusal alanlar, büyük bir alanda televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarını izleyen/dinleyen gazete ve kitap okuyan çok sayıda bireyden oluşan iktidar mücadelesi verilen alanlardır. Bunlar temelde ulus devlet sınırları içerisinde kendini gösterir, ancak bazı zamanlarda çevre ülkelerdeki izleyicileri de içine alan bir özelliğe sahip olabilirler. Mezo kamusal alanlar belli bir ulusal ya da bölgesel dile sahip medya sayesinde gelişim gösterir. Bu çaptaki medyanın geniş bir üretim ve dağıtım ağına sahip olması çok sayıda insana belli çeşitteki içeriklerin sunulmasını sağlar. Bu durum kamusal konular ve sorunlarla ilgili belirli tepki ve alışkanlıkların oluşmasının önünü açar. Makro kamusal alanlar ise yüz milyonlarca yurttaşın oluşturduğu bir kamusal alan yapısıdır. Daha önceleri ulusal çapta çalışan medya şirketlerinin küresel olarak bir araya gelmesinin, birleşmesinin öngörülemeyen bir sonucudur.

Hauser, mikro kamusal alanı fertlerin ve grupların ortak çıkarlarını ilgilendiren konuları tartışmak ve mümkünse onlar hakkında ortak bir kanaate varmak için bir araya geldiği söylemsel bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu tür alanlar bir araya gelerek daha büyük bir “kamuoyu montajı” oluşturur. Söylem, resmi kurumlar içinde kullanılan uzman dille sınırlı değildir; daha ziyade bir kamunun üyeleri arasındaki konuşmadır, bir “yerel söylemdir”. Bu alanlar retoriktir ve katılımcıların çatışan çıkarlara sahip olabileceği belirli

konulara odaklanır. Başka bir deyişle kamusal alanlar birey gruplarından ziyade sorunlar etrafında birleşir (Hauser, 1999, aktaran McCallum, 2011, s. 179).

Hekimoğlu ise (2020, s. 381) burjuva deneyimi dışında kalan diğer kamusal alan tecrübelerine odaklandığı “Batman Kırathaneleri” adlı çalışmada kentleri kamusal alanın en önemli sahnelerinden biri olarak tanımlamış ve kentsel temaslarda mikro kamusal etkileşimlerin gerçekleştiğini ifade etmiştir. İçinde değişik kesimlerin söylem ve eylemlerini içeren etkileşimlerin ortaya çıktığı Batman kırathanelerinin, mikro kamusal alan görünümünde olduğunu, buralarda doğal ve kendiliğinden yaşam pratiklerinin üretildiği sonucuna varmıştır. Mikro kamusal alanların gizli niteliğine de dikkat çeken Hekimoğlu bu saklı kamusal alanların şehirdeki sosyal hayat üzerinde örtük bir etkisi olduğunu da ifade etmiştir.

2.1.1. Sosyal Medya Bir Mikro Kamusal Alan Mı?

Bölümlerin Christian Fuchs, sosyal medya ve kamusal alan ilişkisinden bahsedenlerin genel olarak yeni teknolojilerin dönüştürücü etkisine odaklandığını ve kamusal alan kavramına bakışlarının ise Habermas’ın kavramının felsefi açıdan idealist yorumları veya revizyonları olduğunu ifade etmektedir. Fuchs bu yargıya Benkler, Papacharissi, Castells, Jean Burgess ve Joshua Green gibi isimlerin konu hakkındaki düşüncelerinden ve yazdıklarından yola çıkarak ve bunları eleştirerek varmaktadır. Benkler’in internet ağının vatandaşın kamusal alan ile olan ilişkisini demokratikleştirdiği söylemini, Papacharissi’nin yurttaş-tüketici kavramı ile andığı sosyal medya ve kamusal alan ilişkisini, Castells’in ağ toplumunda kamusal alanın inşasını, Burgess ve Green’in ise Youtube üzerinden kamusal alanın kültürel kamusal alan olarak tanımlanmasını eksik ve kusurlu görmektedir (Fuchs, 2015, ss. 315-317).

Tüm bu söylemlerinden yola çıkarak Fuchs’un sosyal medyayı bütünüyle bir kamusal alan olarak değerlendirmedeği görülmektedir. Fuchs bunun sebebini şirketlerin ve devletin bu alanları kontrol edip sömürerek bu platformların kamusal alan potansiyelini yok etmesi olarak göstermektedir.

Sonuç olarak sosyal medya platformlarının mikro düzeyde kamusal alan potansiyeli oluşturabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Hauser’in “söylemsel alan” olarak nitelediği bu platformlar, çoğunlukla kullanıcıların yazılı, görsel ve işitsel olarak paylaştığı söylemler ile varlığını sürdürmektedir. Bu söylemler bir kamuoyu yaratma potansiyeline elbette sahiptir. Özellikle son dönemde sosyal medya platformları üzerinden oluşturulan aktivist hareketlerin (örneğin hashtag etkinlikleri) kamuoyunda ve kamu kuruluşları tarafından dikkate alınmaktadır. Bir konu etrafında bir araya gelen aynı veya karşıt görüşlerin buluşarak bir kamunun oluştuğu inkar edilemez bir gerçektir. Ancak bu tür etkinlikler, tek konu veya dar konu odaklı olup mikro etkiler göstermektedir. Platformlar aracılığı ile oluşan bu

kamusallığın etkisi klasik kamusal alandaki etkilerle kıyaslandığında kısıtlı kalmaktadır.

3. YÖNTEM

Araştırma kapsamında 23.12.2024 ile 04.03.2025 tarihleri arasında popüler 5 Youtube kanalı incelemeye alınmıştır. Kanallarda yayınlanan toplam 5 video analiz edilmiştir. Videolar ortalama 24 dakika uzunluğundadır. Analiz kapsamında 123 dakika video analiz edilmiştir. Her bir videoda ortalama 11 vatandaşın kamusal konular hakkındaki tartışmalara katıldığı tespit edilmiştir. İçerikleri analiz edilen kanallar şöyledir:

1. Güge TV (14.4 B abone)
2. İlave TV (787 B abone)
3. Kendine Muhabir (314 B abone)
4. Sade Vatandaş (446 B abone)
5. Sokak Kedisi (297 B abone)

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemleri arasından maksimum varyasyon örnekleme benimsenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmacıların araştırma sorusuyla ilgili belirli özelliklere dayanarak katılımcıları veya vakaları kasıtlı olarak seçtiği olasılık dışı bir örnekleme yöntemidir. Öne çıkan amaçlı örnekleme tekniklerinden biri, incelenen olguyla ilgili çok çeşitli bakış açılarını ve deneyimleri yakalamayı amaçlayan maksimum varyasyon örneklemesidir. Nyimbili ve Nyimbili'ye (2024) göre, maksimum varyasyon örnekleme nitel araştırmalarda özellikle yararlıdır. Çünkü örneklem içinde çeşitliliği garanti ederek araştırmacıların farklı bağlamlarda ortak kalıpları ve benzersiz uç değerleri belirlemesine olanak tanır. Bu çalışmada da amaçlı örneklem olarak kamusal tartışmaların yapıldığı Youtube video kanalları seçilirken, maksimum varyasyona ulaşabilmek için birden fazla kanal incelenmiştir (Ahmad ve Wilkins, 2024).

3.2. Veri Analiz Yöntemi

Videoların çözümlenmesinde ise tümdengelimli kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle teorik çerçevelerden, literatürden veya araştırma hedeflerinden türetilen önceden var olan kategoriler doğrultusunda kodlama yapılmaktadır, diğer bir anlatımla veriler yukarıdan aşağıya bir yaklaşımla analiz edilir (Bihu, 2024). Çalışmada Richard Sennett'in “yıkıcı cemaatleşme” şeklinde ifade ettiği teorik çerçevesinde belirlenen kategoriler doğrultusunda kodlama yapılmıştır. İçerikler önceden tümdengelimle belirlenmiş kategoriler çerçevesinde analiz edilirken de açık kodlamadan faydalanılmıştır. Bu yolla düzenlilik gösteren kodlar ilişkili oldukları kategoriler (Bilgin, 2006, s. 19) altında birleştirilmiştir.

Richard Sennett'in “yıkıcı cemaatleşme” kavramında bahsettiği göstergeler doğrultusunda ortaya çıkarılan kategoriler şöyledir:

- *Kolektif eylem*: Tehdit karşısında birbirine yakın hisseden grupların bir araya gelerek cemaat duygusu ile kolektif eylem içine girerek sıkıca bağlanacak çeşitli simgeler araması. Benzer olmayanların reddedilerek arınma isteğinin belirtilmesi.
- *Kişisel temsil*: Toplumsal sorunlarla ilgili bir görüşün ya da anlayışın inanılabilirliğinin kişilerin davanın başını çeken kişiye duyduğu yakınlığa bağlı olması. Kamusal sorunlar yerine özellikle siyasi kişilere odaklanması, lider karizmasının vurgulanması, lider kişiliklere itaat edilmesi veya reddetme.
- *Ortak kişilik*: Fantazileştirilmiş ortak bir kişiliğe inanmak. Kamusal tartışma yerine ortak kişilik vurgusu yapmak. Fantazileşmiş olan bu simgelerin mantıksız ya da yersiz olarak kullanılması.
- *Politik dil*: Diğer deyişle “politik dilin minyatürleştirilmesi”. Ayrıntı sayılacak bir davranış, bir karakter durumunu simge olarak kullanmak. Bu ayrıntılar ile kimin hangi tarafta olduğunu belli olması veya hangi tarafta olduğunu belli etmesi.
- *Kampını belli etme*: Kendi ait olduğu kampı temize çıkarmak. Kendi kampının haklılığını göstermek. Bunun için kişisel duygularını ön plana çıkarmaktan çekinmemek.
- *Ortak düşman*: Ortak bir düşman kurgusunun iki tarafı da karşı cephe konusunda birbirine bağlaması. Somut veya soyut olması farketmeksizin ortak bir düşman varlığının kardeşlik, birlik ve cemaat hissiyatını yaratması.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Guge TV Analizi

Kolektif Eylem	Kişisel Temsil	Ortak Kişilik	Politik Dil	Kampını Belli Etme	Ortak Düşman
Suriyeli Afgan	Lider kişilikler	Müslüman			Gezi 15 Temmuz

Tablo Guge Tv kanalında yayınlanan “Korkak utanmaz!” adlı sokak röportajı ekonomik sorunları ele almaktadır. Konya’da çekilen röportajlarda toplam 4 kişi konuşmuştur.

Tablo 1’de ismi geçen Youtube sokak röportajının açıklamasında “*Ekonomi, işsizlik, yoksulluk, ekonomi yorumları, vatandaşın durumu, halkın istekleri, esnafın beklentileri, dayılarla röportaj, z kuşağı, ekonomik kriz, dolar yorumları, tartışmalar, ilave tedbirler ve seçim anketleri gibi konularda*” insanların fikirlerinin alındığı söylenmiştir. Tabloda görüldüğü üzere yıkıcı cemaatleşme unsurları kapsamında çıkarılan kategorilerden dördünde çeşitli kodlar ön plana çıkmıştır.

Söz konusu sokak röportajında fikri sorulan katılımcılar, ekonomik sorunlara yoğunlaşıp bu sorunlarla ilgili eleştirel bir söylem ve/veya rasyonel bir öneri sunmak yerine “Suriyeli” ve “Afgan” kodlarını kullanarak suçlayıcı ve arınmacı bir tutum sergilemiştir. Kendilerini bir cephede konumlayarak ‘öteki’ni suçlayarak ötekinden arınmaya çalışarak kendilerine benzemeyeni reddeden bir tutum sergileyerek kamusal sorunları konuştukları görülmüştür. Öztürk’ün de ifade ettiği gibi kolektif eylem için bireylerin duygusal olarak yakın hissetmeleri gerekmektedir ve birbirlerine sıkı sıkıya bağlı hissetmelerini sağlayacak çeşitli tasvirler aramaktadırlar (Öztürk, 2009, s. 28). Bu tabloda insanların birbirine yakın hissetmelerini sağlayan yegane eylem ötekinin, kendinden olmayanın tasfiyesidir.

Kişisel Temsil kategorisinde politik lider figürün de ön plana çıktığı görülmüştür. İnsanların kamusal sorunlar karşısında bu sorunlar yerine kişiye odaklandığı ve sorunun çözümü olarak politik lider kişilikleri adres göstermiştir.

Videoda *Ortak Kişilik* kategorisinde dini kimlik öne çıkmıştır. Kamusal bir sorun olan yoksulluk ile ilgili bir soruya rasyonel bir yanıt veya eleştiri yapmadan “müslüman” olduğunu belirterek “içki içersen, hovardalık yaparsan yoksulluk var” gibi sebep-sonuç ilişkisi kurmaktan uzak, irrasyonel bir yanıt verilmiştir. Bu sorun irrasyonel bir şekilde dini bir simge (yasak) olan içki-alkol ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Sennett’in de (2013, s. 325) belirttiği üzere kim olduğunu ilan etmek ötekilerle ilişkileri düzenlemekten daha büyük önem taşımaktadır. Röportajda kişi önce kendi kimliğini belirtme ihtiyacı duymaktadır. Katılımcılar kamusal sorunları da yine bu kimlik ve ait olunan cephe üzerinden kavramış ve sorunsallaştırmıştır.

Son olarak *Ortak Düşman* kategorisinde aynı kamusal sorun hakkındaki görüşlerde siyasi lider profilleri temel alınmıştır. Katılımcılar rasyonel fikirlerini belirtmek yerine lider profilleri üzerinden bir ortak düşman tanımı yapmıştır. Katılımcılara göre ekonomik sorunlar lider profiline düşman olan olaylar ve gruplar (Gezi, 15 Temmuz vb.) nedeniyle gerçekleşmiştir. Sennett’in (2013, s. 314) yıkıcı cemaatleşme nosyonunu açıklarken bahsettiği ortak düşman ve bu düşmana karşı ortak bir ideoloji geliştirmenin ahlaki bir zorunluluğa, bir norma dönüşmesi durumu bu noktada açıkça görülmektedir. Bütün kötülüklerin sorumlusu olarak görülen bu ortak düşman, cephedeki kardeşlik ruhunu pekiştirirken asıl soru ve sorundan da kaçınmanın kolay bir yolu gibi görünmektedir. Böylece bağlı olunan tarafta-cephede sorgulamadan, eleştirmeden ve çözüm üretmeden kolaylıkla yer edinilebilir.

Tablo 2. İlave TV Analizi

Kolektif Eylem	Kişisel Temsil	Ortak Kişilik	Politik Dil	Kampını Belli Etme	Ortak Düşman
Diyanet	Lider kişilik		Silivri	5'li çete	Suriyeli
Türk			Saray	Yandaş	
İktidar					
Suriyeli					
Millet					

İlave Tv kanalında yayınlanan “Körü körüne oy vermek aptallıktır! Erdoğan'ın açıklaması ezber bozdurdu!” adlı sokak röportajında ekonomik durumla ilgili sorular sorularak insanların fikirleri alınmıştır. Bu röportajlarda toplam 11 kişi konuşmuştur.

Tablo 2’de ismi geçen sokak röportajında muhabir “Ekonomi %2 büyümüş. Bu büyüme halka yansıyor mu sizce?” sorusu ile insanların fikirlerini almıştır. Röportajlarda *Kolektif Eylem* kategorisi altında “diyanet”, “Türk” ve “iktidar/hükümet” kodları ön plana çıkmıştır. Kamusal problemin tartışılması yerine katılımcılar suçlama, yakınlık ideolojisi, benzer olmayanın reddedilmesi ve arınma gibi Yıkıcı Cemaatleşmenin göstergelerinden faydalanmıştır. Katılımcıların “Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur” söylemi kolektif kişiliği temsil etmektedir. Analitik bir tartışma yerine tüm problemlerin sorumlusu olarak tek bir aktörü (iktidarı) sorumlu olarak gösterme, kamusallığın yıkıcılığına örnek olarak gösterilebilir. Yine videoda yer alan irrasyonel bir argümana göre iktidarı eleştirenler “devlet karşıtı” olmakla suçlanmıştır. Eleştirel söylem doğrudan “düşmanlık” ideolojisiyle birleştirilmiştir.

Kişisel Temsil kategorisinde ise kamusal sorun yerine yine bir lider kişiliğe odaklanılmıştır. Bir kurumun başkanlığını yapan kamusal ve politik bir lider profil üzerinden kamusal sorunlar konuşulmuştur. Bu konuşmalar ise bu kişiyi suçlama temelinde devam etmiştir.

İncelenen videoda muhabirin ekonomik durumu değerlendirmesini istediği kişiler ekonomik sorunlar konusunda hükümete yakın bir grup iş insanını ve “yandaş” olarak nitelendirdikleri bir kitleyi direkt olarak suçlamıştır. *Kampını Belli Etme* kategorisinde yer alan bu kodlar ile insanlar tarafını belli etmiştir. Sennett, kamusal yaşam ile kişisel yaşam arasında silikleşen çizginin sonucu olarak karakter ile yargılamayı örnek göstermektedir. Dreyfus davasında Zola’nın “J’Accuse (Suçluyorum)” yazısını eleştiren Sennett, Zola’nın bu yazıda aslında suçlanan tarafa belli bir karakter atfedip (şeytani işçi, düşüncesizlik, insanlığa ihanet v.b) onları kendine göre yani kişisel olarak nasıl suçladığını vurgulamaktadır (Sennett,

2013, ss. 321-322). Bir başka deyişle, kurumsal ve kamusal olarak suç sayılan durumların dışında sadece kişi öyle düşündüğü için karşı tarafı suçlayarak kamusal alanı kişiselleştirmesi yıkıcı cemaatleşmeye zemin sağlamıştır. İncelenen röportajda da suçlanan kitle ve gruplara tıpkı Zola'nın yaptığı gibi belli bir karakter yüklenerek kişisel pencerelerden suçlamalar yöneltmiştir. Sennett'in de belirttiği üzere suçlanan karşı tarafa belli bir karakter atfederek yargıya varma, siyasetin ilerlemesi için eldeki tek çaredir. Kamusal sorunlarla alakalı tartışma, artık rasyonel eleştiriler yapmak ve çözüm aramaya çalışmak yerine bir tarafı suçlamaya dönüşmüştür. Böylece kamusal tartışmada esas mesele kamusal sorunla ilgili değil kişinin kendisini hangi kampa ait olduğunu ilan etmesiyle ilgili hale gelmektedir.

Yıkıcı cemaatleşme, ayrıntı sayılabilecek bir unsurun bir davranışın veya bir söylemin politik bir tavrı simgeleyebildiği ve bu simgeler çerçevesinde kişinin ait olduğu cepheyi ortaya konduğu bir durumu nitelendirmektedir. Tablodaki *Politik Dil* kategorisindeki “Silivri” ve “saray” sözcükleri simgeleşmiş söylemlerdir. Röportajda konuşan insanlar iktidar karşıtı söylemlerde bulunurken “silivri soğuktur” cümlesini geçirerek konuşmalarından dolayı karşılaşabilecekleri bir yaptırım konusundaki korku ve endişelerini aynı zamanda taraflarını da belli etmişlerdir. “Saray” sözcüğünün de yine politik açıdan minyatürize olmuş bir simge kullanımı olduğu görülmüştür. Hükümet karşıtı olanların genellikle hükümet tarafını ve lider kişiliği konuşurken kullandığı bu simge sözcük konuşma esnasında küçük bir ayrıntı gibi görünse de taraf belli etmek için sıkça kullanılmıştır.

Röportajlarda *Ortak Düşman* kategorisinde simge olarak “Suriyeli” kodu kullanılmıştır. Kamusal bir problemle ilgili fıkri sorulan kişiler halihazırdaki soruna odaklanmak yerine suçlayacak bir taraf olarak Suriyeli göçmenleri işaret etmiştir. “Suriyeliler” günah keçisi ilan edilerek hem kolektif eylemin nesnesi durumuna getirilmiş hem de bir cephenin kardeşlik ruhunu hissetmesini sağlayan ortak bir düşman olarak kullanılmıştır.

Tablo 3. Kendine Muhabir Analizi

Kolektif Eylem	Kişisel Temsil	Ortak Kişilik	Politik Dil	Kampını Belli Etme	Ortak Düşman
Hırsızlar	Lider kişilikler	Atatürk	Yüzük	TÜİK	Tarikatlar
Akılsızlar		CHP		Patron	Öcalan
Yalakalar				İktidar	Suriyeli
Emekliler					

Kendine Muhabir kanalında yayınlanan “Ne diyosun lan sen! Emekli zammı sokağı karıştırdı” adlı sokak röportajı emekli maaşlarına gelen zamlarla ilgili sorular sorulmuştur. Bu röportajlarda toplam 17 kişi konuşmuştur.

Tablo 3’te verildiği üzere yıkıcı cemaatleşmenin kategori haline getirilen tüm unsurlarına rastlanmıştır. Sokak röportajlarında bir araya toplanan bir grup insanın kolektif olarak yaptıkları tek eylem arınmadır. *Kolektif Eylem* kategorisinde öne çıkan kodlara bakıldığında insanlarda karşılıklı olarak kendi düşüncesinde olmayanları şeytanlaştırma, dehümanize etme (insandışılaştırma), suçlama ve onlardan arınma isteğinin söz konusu olduğu gözlemlenmiştir. Bir taraf karşı cepheden varsaydığı insanları akılsızlıkla, yalakalıkla ve hırsızlıkla suçlarken diğer cephe ekonomik sorunlardan toplumun bir grubunu (emeklileri) sorumlu tutarak onları suçlamıştır.

Kişisel Temsil kategorisinde röportajın konusu kamusal bir sorun olan emeklilik zamları ile ilgiliyken insanlar geçmişten bugüne tanınan lider kişilikleri suçlayarak veya onların tarafını tuttuğunu belli ederek direkt bir lider figür etrafında kişisel görüşlerini dile getirmiştir.

Ortak Kişilik kategorisinde söz konusu sorundan bağımsız, konuyla ilgisiz bir şekilde lider bir kişiliğe atıf yapıldığı görülmüştür. Lider bir figürün (Atatürk) bir cephenin simgesi haline getirilmiş olmasının yanı sıra kamusal sorunlara irrasyonel ve temelsiz bir şekilde sadece tarafını belli etmek için dahil edildiği gözlemlenmiştir. Sennett’in de fantezileştirilmiş ortak kişilik konusunda vurguladığı üzere kişilikler artık alegorik bir çerçevede ele alınmaktadır. Kendini bu bireyin kişiliğinde tanımlayanların birbiriyle konuşmasına artık gerek yoktur (Sennett, 2013, s. 310). Sennett’in bu vurgusu röportaja uyarlandığında liderden bahsettikten sonra kişi zaten kendi tarafını belli etmiştir ve bu tarafa ait dili konuşmaktadır. Dolayısıyla bu tarafa ait olmayanlara karşı çatışmacı bir dil kullanmak kaçınılmazdır.

Politik Dil kategorisinde yer alan “yüzük” kodu ise politik bir liderin yıllar önceki konuşmasında geçen küçük bir ayrıntıya atıf yapılarak tarafını belli etme yöntemi olarak kullanılmıştır. Bu noktada yine kamusal sorun üzerinde değil bir lider üzerinden konu kişiselleştirilerek bağlamından uzaklaştırılmıştır.

Kampını Belli Etme kategorisinde öne çıkan kodlara bakıldığında insanların belli kurum ve grupları suçladığı ve günah keçisi ilan ettiği görülmüştür. Yer aldıkları cepheye göre günah keçisi ve suçun öznesi değişiklik gösterse de suçlama şeklinin kişiselliği ve kendini temize çıkarma hissiyatının değişmediği gözlemlenmiştir. Kamusal sorunun etrafından dolaşarak kişisellik ve kişisel haklılık ön plana çıkarılmıştır. Eleştirel ve rasyonel tartışma yerini kişisellelikle yoğrulmuş yıkıcı bir ortama bırakmıştır.

Son olarak *Ortak Düşman* kategorisinde öne çıkan kodlar ortak bir düşmanın hedef gösterildiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, emekli zammı gibi bir kamusal konuyu konuşmak yerine uzak bağlantılar kurarak bir kişiyi, bir grubu veya bir kurumu düşman ilan etmeye çalışmıştır.

Tablo 4. Sade Vatandaş Analizi

Kolektif Eylem	Kişisel Temsil	Ortak Kişilik	Politik Dil	Kampını Belli Etme	Ortak Düşman
	Lider kişilikler			Atatürkçüyüm	Cemaatler
				Milliyetçiyim	PKK
				Türkçüyüm	

Sade Vatandaş kanalında yayınlanan “Böyle Röportaj İzlemediniz! Gurbetçi Yıktı Geçti!” adlı sokak röportajı erken seçim konusuyla ilgili sorular sormuştur. Bu röportajlarda toplam 5 kişi konuşmuştur.

Tablo 4’te ismi geçen sokak röportajında muhabir insanlara “Sizce bir erken seçim olmalı mı?” diye sorarak fikirlerini almıştır. Bu röportajlarda yıkıcı cemaatleşmenin unsurlarından üç kategori başlığında kodlara ulaşılmıştır.

Toplumsal sorunlarla ilgili bir görüşün ya da daha iyi bir toplum anlayışının inanılabilirliği o andaki izleyicilerin davanın başını çeken kişiye ne kadar yakınlık duyduğuna bağlı olduğu (Sennett, 2013, s. 44) anlamında kullanılan *Kişisel Temsil* kategorisinde fikri sorulan insanların yakınlık duyduğu bazı lider kişilikleri kurtarıcı olarak gördükleri gözlemlenmiştir. Asıl sorunlardan çok lider kimlikleri ön plana çıkmıştır. İnsanlar yakınlık duyduğu tarafın lider kişiliğini ondan sağladığı kamusal değil kişisel fayda doğrultusunda yüceltmıştır. Videoda bir kişi kendi söylemiyle “benim kızımın elinden tuttu yeter” diyerek politik bir lideri ön plana çıkararak bu kişinin güvenilir olduğu konusundaki kanısını dile getirmiştir.

Sennett (2013, s. 44) modern bir liderin kamuya gösterdiği özel yaşamın kimi zaman politik güvenilirlikle özdeşleştirildiğini şöyle anlatmaktadır: “[...] bir Fransız devlet başkanının işçi sınıfından bir aileyle yemek yemesi bizi heyecanlandırır ya da kahvaltısını kendisi hazırlıyor diye bir Amerikan başkanının bir öncekinden daha samimi ve güvenilir olduğuna inanırız.” Sennett’e göre kamusal sorunun kendisinden çok politik lider kişiliklere odaklanması yıkıcı cemaatleşmenin unsurlarından birini oluşturmaktadır.

Kampını Belli Etme kategorisindeki “Ben Atatürkçüyüm”, “Ben milliyetçiyim, Türkçüyüm” şeklindeki kodlar, insanların tarafını belli etme

çabasını göstermiştir. Röportajlarda bu kodları kullanarak konuşan katılımcı bulunduğu cephely belli ederek “Türk olanların dışındakileri” ötekileştirici bir tavır takınmıştır. Kendisini konumladığı bu cepheden ötekini ancak kendi milliyetçi duygularına uygun olursa kabul edeceğini belirtmiştir. Olgun’a göre, kamusal insanın çöküşüyle meydana gelen mahrem toplum narsizm ve cemaat (gemeinschaft) olarak iki ilke etrafında şekillenir. Narsizm kişinin toplumsal konularda kendisinin hissettiği şeye odaklanmasıdır. Gemeinschaft ise insanın kamusal özelliğini yitirdiği bir ortamda diğerleriyle direkt ve açık olarak duygusal ilişkiler yaşayarak oluşturdıkları bir oluşumdur. Ancak gemeinschaft oluşumları, toplum içinde daha fazla ayrılmaya, farklı olanı ötekileştirmeye neden olmaktadır (Olgun, 2017, s. 51). Tabloda da görüldüğü üzere “Türklük”, “Türk milliyetçiliği” *Kampını Belli Etme* kategorisinin dışında kişinin kolektif kimliğini açık ederek kendinden olmayana ve kendi gibi düşünmeyene karşı “arınılması gereken ötekiler” (Narmanlıoğlu, 2010, s. 62) şeklinde bahsetmesi sebebiyle *Kolektif Eylem* kategorisine de uygun bir kod olduğu görülmüştür.

Gerek yukarıdaki röportajda ve gerek analiz edilen röportajların genelinde yıkıcı cemaatleşmenin unsurlarından olan *ortak düşman* söyleminin kodlarının çoğunlukla aynı olduğu görülmüştür. Katılımcılar ortak düşman kodu üzerinden bir “kardeşlik ruhu” üzerinde hemfikir olduklarını gösteren tavır sergilemiştir. Söz konusu düşmanın varlığına ve düşman olduğu konusundaki ortak fikre değil karşı çıkmak bu fikre katılmadan sessiz kalmak dahi cemaatin geri kalanı tarafından dışlanmaya, şeytanlaştırılmaya neden olmaktadır. Ortak düşmana karşı tavır, yıkıcı cemaatin ahlaki değerine dönüşmüştür. Konuyla ilgili olsun ya da olmasın bu ortak düşmanın isminin zikredilmesi halinde kamusal sorunların bir kenara bırakıldığı herkesin bu düşmandan ne kadar nefret ettiğini kanıtlamaya çalıştığı bir ortam oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Sokak Kedisi Analizi

Kolektif Eylem	Kişisel Temsil	Ortak Kişilik	Politik Dil	Kampını Belli Etme	Ortak Düşman
Bayrak	Lider kişilikler	Müslüman	Her yer insan dolu		Amerika
Açız diyenler		Din			Öcalan
Cahil insanlar					FETÖ
Türk					Netanyahu
					PKK

Sokak Kedisi kanalında yayınlanan “Nasılsınız? Sizin gündeminizde ne var?” adlı sokak röportajı insanlara özel bir konuyla ilgili olmamak kaydıyla gündemlerinde ne olduğuna dair sorular sormuştur. Bu röportajlarda toplam 21 kişi konuşmuştur.

Tablo 5’te görüldüğü üzere yıkıcı cemaatleşmenin unsurlarından oluşturulan beş kategoriden çeşitli kodlara rastlanmıştır. Röportajların *Kolektif Eylem* kategorisindeki kodlarının arınma isteği, benzer olmayanların reddedilmesi, kendinden olmayanı yüzeysel bilme ve derinlemesine öğrenmekten kaçınma gibi pek çok tutumu barındırdığı gözlemlenmiştir.

Katılımcıların bir kısmı ülkedeki göçmenlerden arınma isteğini dile getirmiştir. Röportajlarda “bayrak” ve Türklük” söylemleriyle bir kimliği ön plana çıkararak dışarıdan gelenleri dışlama eğilimi Sennett’in kolektif kişilik kavramını doğrular niteliktedir. Sennett’e göre (2013, s. 310), kolektif kişilik oluşturan bir cemaatte kolektif eylem zorlaşmaktadır. Çünkü bu toplulukta artık önemli olan şey kimlerin aynı kimliğe sahip olduğu ve kimin dışlanacağı konusudur. Böyle bir topluluk farklı olana ve dışarıdan gelene düşmanca tavır sergiler.

Kişisel Temsil kategorisinde birçok lider ismi kodlanmıştır. İnsanlar tarafını belli ettiğini düşündüğü, sorgusuz bir şekilde inandığı, lider karizmasına sahip olduğunu düşündüğü, sorunların bütününe çözeceğine güvendiği bir lider profilin ismini mutlaka konuşmalarında geçirmiştir. Sennett (2013, ss. 274-286), lider nosyonunu “başkalarının itaat etmek zorunda olmaktan çok itaat etmek istedikleri bir lider” olarak tanımlamıştır. Ayrıca mahrem toplumlarda liderliğin başarıyla değil inandırıcılıkla yorumlandığını vurgulamıştır. Söz konusu röportajlarda da insanların dile getirdiği liderler tıpkı Sennett’in tanımladığı gibi insanların inanmak, itaat etmek istediği lider profillerinden oluşmuştur.

Ortak kişilik kategorisinin altında “Din” ve “Müslümanlık” kodları öne çıkmıştır. Röportajlarda müslümanlıktan bahseden bir katılımcı kendi görüşünü belirttiği için yanından geçen bir başkasının sözlü saldırısına maruz kalmıştır. “Hakiki müslümanım diyen insanlar azaldı” diye bir yorum yaptığı esnada “müslümanlık” gibi ortak ve kendi düşüncesinde belli bir şekilde yer etmiş olan bu kavramla ilgili bir eleştiriye karşı suçlayıcı, içe kapalı bir tavra büründüğü görülmüştür.

Sennett, kapitalist sistemin insanı kendisine yabancılaştırmasına vurgu yaparak ve bu sistemin insan düşüncelerini denetlemekle kalmayıp sistemin doğurduğu kötülöklere isyan biçimini de şekillendirdiğini dile getirmektedir. Sistem insanların bütün sisteme karşı çıkararak sistemi değiştirme fikrini de elinden almıştır. Böylece teritoryal cemaatler ile lokal savunma mantığı gelişmiştir. Yani insanlar sistemin tamamına isyan etmemeyi, etse bile bir değişim yaratamayacağını öğrenmiştir. Bunun sonucunda topyekün bir karşı çıkış yerine, dışarıya karşı yerel bir savunma mantığı ile hareket etme eğilimi içerisine girmiştir (Sennett, 2013, ss. 377-380) *Ortak düşman* kavramı bu noktada bir anlam ifade etmektedir. Modern dünyanın kamusal alanı

barınılmaz ve güvenli değilken insanlar kendi yerel cemaatlerini savunmakta ve kendi cemaatlerine “düşman” olana karşı ortak bir tavır takınmaktadır. Grubun dışarıdakilere karşı takındığı bu ortak savunma hali, artık sadece bir strateji değil, üyeleri tarafından sorgusuz surette kabul gören ahlaki bir zorunluluk, bir norm olarak görülmeye başlanır. Bu çerçevede *Ortak Düşman* kategorisine ait kodlar yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere insanların aidiyet hissettikleri toplulukları savunma mekanizması olarak görülebilir.

Sonuç

Bu çalışma mikro kamusal alanın potansiyeli ve yıkıcı cemaatleşme nosyonunun kamusal alandaki yansımalarının Youtube sokak röportajları üzerinden nasıl üretildiğine odaklanmıştır. Çalışmanın bulguları sosyal medyanın mikro kamusal alan yaratma potansiyeli ile bu platformlarda kamusalığa ket vuran yıkıcı cemaatleşme olgusunun aslında bir paradoks oluşturduğunu göstermiştir.

İnsanların bir araya geldiği kamusal röportajlar Hauser’in bahsettiği yerel söylem içeren söylemsel bir mikro kamusal alan yaratabilme potansiyeline sahipken çoğu zaman Sennett’in vurguladığı gibi kamusal sorunlara, kişisel duygular açısından yaklaşılan bir yıkıcı cemaatleşmenin ortamına dönüşmüştür.

Bu yıkıcılığın farklı biçimlerde ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Röportajlarda bir araya gelerek karşılıklı tartışan veya tek olarak fikrini belirten insanların çoğunda genel bir mutsuzluk ve memnuniyetsizlik halinin olduğu görülmüştür. Katılımcılar şikayet ettikleri konularla ilgili rasyonel sorun tespiti veya çözüm önerisi sunmak yerine yalnız şikayet dile getirmek ve/veya sebep sonuç mantığından ve konunun özünden uzak suçlamalar yaparak kamusal tartışma yapmıştır. Kamusal aklın ve kamusal alanın öncüllerinden olan eleştirel akıl ve yapıcı eleştirinin yerini kişisel duyguların, kişisel çıkarların ve kişisel suçlamaların aldığı görülmüştür.

Röportajlarda insanlar kendileriyle benzer düşüncede olmayanları anlamadan ve en önemlisi anlamaya çalışmadan karşı tarafın düşüncelerini reddetme, onları suçlama, küçük görme ve onlardan arınma eğilimi göstermiştir. Farklı düşüneni şeytanlaştırma ve onları dehumanize etme çabaları oldukça baskın biçimde açığa çıkmıştır. Bu eğilim genellikle katılımcıların kendilerini belli bir kampın, görüşün, ideolojinin karakteriyle özdeşleştirme biçiminde desteklenmiştir.

Araştırmanın önemli bulgularından bir diğeri lider bir kişi ile bütün kamusal sorunları açıklama, çözüm bulma veya bu lider kişiliği suçlama veya aklama çabasıdır. Kamusal sorundan ziyade liderin kim olduğu daha büyük önem taşımaktadır. Kamusal sorunlar liderin kimliği ve kişiliği ile değerlendirilmiş, rasyonel eleştiriden kaçınıldığı görülmüştür. Lider kişilikleri savunmak için karşı kampın suçlanması, dışarıda veya içeride bulunan bir ortak düşmanın suçlanması sıklıkla görülen bir tartışma yöntemi olmuştur.

Kamusal sorunlarla savunulan veya suçlanan lider kişiler arasında rasyonel bir bağlantı kurulmadığı, doğrudan lider profillerinin kamusal tartışmanın merkezine alındığı gözlemlenmiştir. Bu durum yıkıcı cemaatleşmenin en önemli göstergeleri arasında bulunan eleştirel akıl ile tartışmadan uzak irrasyonel tartışmanın kamusal alana girmesiyle açıklanabilir. Diğer bir yıkıcı cemaatleşme özelliği olan katılık da lider kişilikler üzerinden yapılan tartışmalarda açıkça görülmüştür. Katılımcılar savundukları veya eleştirdikleri politik liderler hakkında değişmez katı “doğrular” öne sürerek kamusal tartışmalara girmiştir. Eleştirilen liderlere karşı tahammülün olmaması, yapıcı eleştirellikten uzak kamusal tartışmanın göstergeleri arasındadır.

Röportajlarda öne çıkan bir diğer yıkıcı davranış ise ortak düşman kavramı olmuştur. Ortak düşman Sennett’in tabiriyle kamusal sorunlarda katılımcıların kendilerini ve savundukları ideolojiyi/görüşü haklı çıkarmak için kullandıkları cephaneye dönüştürülmüştür. Katılımcılar ortak düşmanı, taraftarı oldukları lider kişilikleri savunmak için sıklıkla kullanmıştır. Yine benzer bir mantıkla birçok katılımcı eleştirdiği taraftaki lider kişiliği ortak bir düşmanla özdeşleştirmeye çalışmıştır. Sennett’in yıkıcı cemaatleşme analizinde önemli bir yer tutan ortak düşman, incelenen videoların neredeyse tamamında farklı kodlarla bulunmuştur.

Gözlemlenen bir diğer yıkıcı cemaatleşme göstergesi ise katılımcılar arasında politik bir minyatür dilin gelişmiş olmasıdır. Bu minyatür dil bir kelime, bir işaret veya bir tavır olarak röportajlarda kendini göstermiştir. Dikkat çekici bir tespit; minyatür politik dile ait bir kelime, işaret veya tavrın tartışmaya katılan tüm taraflarca aynı anlamda kullanılmasıdır. Bu durum politik minyatür dilin ve bu dille üretilen yıkıcı cemaatleşmenin yaygınlığını göstermektedir. Küçük bir ayrıntı olarak nitelendirilebilecek simge, söz veya tavır bütün taraflarca ideolojinin, kampın veya görüşün savunulması / eleştirilmesi için kullanılmıştır. Taraflar bu minyatür dil ile karşıdakinin hangi kampta ait olduğunu çözümlemektedir. Dolayısıyla yıkıcılaşma ritüelinin niteliği bu simgelere göre yönelmektedir.

Çalışma doğrultusunda Sennett’in kamusalığın çöküşü teorisinin temelini oluşturan yıkıcı cemaatleşme nosyonu ile ilgili bütün özellikler tespit edilmiştir. Her bir kategori altında tespit edilen kodlar arasındaki benzerlik yıkıcı cemaatleşmenin tüm tarafları arasında irrasyonel tartışma kültürü konusunda bir ortaklık olduğunu göstermektedir. Kullanılan kodlar kullanılma biçimine ve tartışmanın bağlamına göre farklı kategorilerle uyum göstermiştir. Örneğin Kolektif Eylem kategorisi içinde değerlendirilen “Suriyeli” kodu konunun bağlamına göre Ortak Düşman kategorisinde de değerlendirilebilmektedir. Benzer şekilde Kampını Belli Etme kategorisindeki “5’li çete” kodu ile Politik Dil kategorisindeki “yüzük” kodu tartışmanın bağlamına göre hem tarafını belli etmek hem karşı tarafı suçlamak hem de arınmak amacıyla kullanılmıştır.

Sonuç olarak denilebilir ki sosyal medya platformlarının mikro kamusal alan yaratma potansiyelleri bulunmasına rağmen özellikle kamusal tartışmalar söz konusu olduğunda bu potansiyel yıkıcı cemaatleşmeyle yok olmaktadır. Kamusal tartışmalarda yer alan söylemler ve tavırlar çoğu zaman eleştirel akıldan uzak, karşıdakini yıkma, kendi tarafını haklı çıkarma üzerine inşa edilmiştir. Yıkıcı cemaatleşmenin en önemli göstergeleri arasında yer alan, katı dışlayıcılık, arınma isteği, dehümanizasyon, şeytanlaştırma gibi irrasyonel argümanlar kamusal tartışmaların dokusuna işlemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Şirvan ÖNCE ÇOLAK: %60, Haldun NARMANLIOĞLU: %40

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Şirvan ÖNCE ÇOLAK: 60%, Haldun NARMANLIOĞLU: 40%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Kaynakça

- Ahmad, M. & Wilkins, S. (2024). Purposive sampling in qualitative research: A framework for the entire journey. *Quality & Quantity*. 59(2), 1461-1479. <https://doi.org/10.1007/s11135-024-02022-5>
- Bihu, R. (2024, 21 Haziran). *Qualitative data analysis: Novelty in deductive and inductive coding*. 6 Mart 2025 tarihinde chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://d197for5662m48.cloudfront.net/documents/publicationstatus/211333/preprint_pdf/eb3e5cc95caf578381fdcd5365fd200a.pdf adresinden edinilmiştir.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analiz*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalışkan, O. (2014). Kamusal alan bağlamında ağ toplumu ve yeni kamusal alan arayışı, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 41-62.
- Dursun, O. & Yıldız, F. (2020). Kamu adaletinin büyük veri aracılığı ile inşası: Şule Çet davası üzerine bir Twitter analizi. *Connectist: Istanbul*

University Journal of Communication Sciences, 58, 291-328.
<https://doi.org/10.26650/CONNECTIST2020-0009>

- Ercins, G. (2013). Demokrasinin bir önkoşulu olarak kamusal alan ve Türkiye'de kamusal alan algısı, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 297-313.
- Fraser, N. (1990). Rethinking the public sphere: A contribution to the critique of actually existing democracy. *Social Text*, 25(26), 56-80.
<https://doi.org/10.2307/466240>
- Fuchs, C. (2015). *Culture and economy in the age of social media*. New York: Routledge.
- Goodsell, C. T. (2003). The concept of public space and its democratic manifestations. *American review of public administration*, 33(4), 361-383. <https://doi.org/10.1177/0275074003254469>
- Guge Tv. (2025, 23 Ocak). *Guge Tv video analizi*, 24 Ocak 2025 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=y0ulK1Hjzcg&t=1s> adresinden edinilmiştir.
- Güngör, N. (2020). *İletişim kuramlar yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Habermas, J. (2004). Kamusal alan. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan içinde* (s. 95-103). İstanbul: Hil Yayınları.
- Habermas, J. (2021). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hekimoğlu, G. (2020). Batman kiraathaneleri. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 379-404, <https://doi.org/10.21497/sefad.756098>
- İlave Tv. (2025, 3 Ocak). *İlave Tv video analizi*, 3 Ocak 2025 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=klfr9SQoeck&t=2s> adresinden edinilmiştir.
- Keane, J. (2014). Kamusal alanın yapısal dönüşümleri. S. İrvan (Dü.) içinde, *Medya Kültür ve Siyaset* (s. 215-245). Ankara: Pharmakon.
- Kejanlıoğlu, B. (2004). Medya çalışmalarında kamusal alan kavramı. M. Özbek (Ed.), *Kamusal alan içinde* (s. 688-713). İstanbul: Hil Yayınları.
- Kendine Muhabir. (2025, 9 Ocak). *Kendine Muhabir video analizi*, 12 Şubat 2025 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=zw8y_RjCnz4&t=3s adresinden edinilmiştir.
- Krekt, C. (2024). *A New Digital Public Sphere Towards Democratic Social Media*. [master tezi] Utrecht University.
- Kruse, L. M., Norris, D. R. & Flinchum, J. R. (2018). Social media as a public sphere? Politics on social media. *The Sociological Quarterly*. 59(1), 62-84. <https://doi.org/10.1080/00380253.2017.1383143>

- McCallum, R. (2011). Micro public spheres and the sociology of religion: An evangelical illustration. *Journal of Contemporary Religion*, 26(2), 173-187. <https://doi.org/10.1080/13537903.2011.573331>
- Narmanlioğlu, H. (2010). İnternette yıkıcı gemeinshaft: Okuyucu tartışmalarında Albay Çiçek olayı. *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(3), 56-57.
- Nyimbili, F. & Nyimbili L. (2024). Types of purposive sampling techniques with their examples and application in qualitative research studies. *British Journal of Multidisciplinary and Advanced Studies*. 5(1),90-99. <https://doi.org/10.37745/bjmas.2022.0419>
- Papacharissi, Z. (2002). The virtual sphere 2.0: The internet, the public sphere, and beyond. *New Media Society*, 4(9), 9-27. <https://doi.org/10.4324/9780203962541-24>.
- Sade Vatandaş. (2025, 20 Aralık). *Sade Vatandaş video analizi*, 25 Aralık 2024 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=y9Ydh6th4v0> adresinden edinilmiştir.
- Sennett, R. (2013). *Kamusal insanın çöküşü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sokak Kedisi. (2025, 28 Ocak). *Sokak Kedisi video analizi*, 3 Şubat 2025 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=_Z4cr8yj1oA&t=2269s adresinden edinilmiştir.
- Şener, G. (2006). *Küresel kapitalizmin yeni kamusal alanı olarak internet: Yeni toplumsal hareketlerin interneti kullanımı* [doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Warner, M. (2002). Publics and counterpublics. *Public Culture*, 14(1), 49-90. <https://doi.org/10.1215/08992363-14-1-49>

Extended Abstract

This study examined the potential of micro-public spheres through YouTube street interviews and the reflections of Richard Sennett's concept of "destructive gemeinschaft" on social media. The findings revealed a paradox: while these platforms can create spaces for public discourse, this potential is often undermined by the phenomenon of destructive gemeinschaft.

The research used purposive sampling, specifically applying maximum variation sampling to select YouTube channels with different subscriber numbers and content types. This method allowed the capture of diverse perspectives and experiences, ranging from viral channels with millions of subscribers that shape mainstream narratives to niche channels with smaller, more dedicated followings that foster distinct subcultural discourses. According to Nyimbili and Nyimbili (2024), maximum variation sampling is particularly useful in qualitative research for ensuring diversity within a sample, which helps identify common patterns and unique outliers across different contexts. For this study, we selected YouTube channels that host public discussions, ensuring variation in subscriber numbers and content

styles (Ahmad and Wilkins, 2024). This approach was crucial to understand whether the dynamics of destructive *gemeinschaft* were confined to specific types of audiences or were a platform-wide phenomenon.

For video analysis, the study adopted the deductive coding method. This approach involves applying pre-existing categories derived from theoretical frameworks, literature, or research objectives—analyzing data with a top-down approach (Bihu, 2024). In this research, coding followed categories based on Richard Sennett's concept of "destructive *gemeinschaft*." Although contents were analyzed using pre-determined categories via deduction, open coding was also incorporated. This allowed emergent codes showing regularity to be grouped under relevant categories (Bilgin, 2006, p. 19). The categories aligned with Sennett's indicators for "destructive *gemeinschaft*" are: Collective Action, Personal Representation, Shared Personality, Political Language, Making Your Camp Clear, and Common Enemy.

The findings indicate that although social media platforms hold potential for creating micro-public spheres, this potential is significantly weakened by destructive *gemeinschaft*. While public interviews bringing people together could foster a local discursive micro-public sphere as suggested by Hauser, they often turned into a destructive communal environment where public issues were approached through personal emotions, as Sennett highlights. This outcome contributes importantly to theoretical debates on the public sphere's decline.

Participants in the interviews generally displayed unhappiness and dissatisfaction. Instead of rationally identifying systemic problems or proposing pragmatic solutions, they tended to voice visceral complaints and make accusations lacking causal logic. Critical reason—essential for public reason and publicity—was often replaced by personal feelings, interests, and accusations. Consequently, public discussions became exclusionary and polarizing.

Without seeking to understand those holding different views, participants often immediately rejected, blamed, belittled, or dissociated from opposing ideas. Demonizing and dehumanizing individuals with different opinions were prevalent behaviors. These tendencies were reinforced by participants strongly identifying with a specific camp, viewpoint, or ideology, further deepening polarization.

A key finding was the tendency to attribute all public problems to a single leader—seeking solutions through, or blaming, that leader. Public issues were evaluated through the leader's identity and personality, sidestepping rational critique of policies or institutions. Defending the leader often involved blaming the opposing camp or a common enemy, internal or external, which became a frequent discussion tactic.

Participants often entered debates asserting rigid "truths" about political leaders they supported or criticized. A noticeable lack of tolerance toward

criticized leaders indicated a departure from constructive criticism, highlighting how public debates have grown exclusionary and polarizing. The goal was not to persuade or find common ground, but to perform allegiance and dominate the discursive space.

Another destructive behavior observed was the use of a political miniature language. This language appeared in interviews as specific words, signs, or attitudes. Notably, all discussion parties used elements of this miniature language with shared meanings, demonstrating its prevalence and the destructive *gemeinschaft* it produces. This shared vocabulary creates an illusion of community while simultaneously erecting barriers against those outside the group.

Small symbols, words, or attitudes were used by all sides to defend or criticize an ideology, camp, or view. Through this miniature language, parties identified each other's camp affiliations almost instantaneously, directing destructive rituals accordingly. This pattern further illustrates the exclusionary and polarizing nature of these public discussions.

In conclusion, although social media platforms can technically enable micro-public spheres, destructive *gemeinschaft* greatly weakens this potential. Discourse and attitudes in public debates often lack critical reason, focusing instead on destroying the opposition and self-justification. Key markers of destructive *gemeinschaft*—strict exclusion, purification, dehumanization, and demonization—have become embedded in public debates. These findings contribute significantly to theoretical discussions on the public sphere's collapse, illustrating the paradoxical relationship between social media's potential for micro-public spheres and the pervasive effects of destructive *gemeinschaft*.